

Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarına Yönelik Tutumları: Doğu Anadolu Bölgesindeki MYO Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma

Hulisi BİNBAŞIOĞLU¹

Hakan TUNA²

Özet

Bu çalışma, Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Meslek Yüksekokullarının (MYO) turizm ile ilgili bölümlerinde okuyan öğrencilerin boş zamanlarına yönelik tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Çalışmada, öğrencilerin boş zaman faaliyetlerini neden yaptıklarına ilişkin soruya cevap aranmaktadır. Çalışmanın anakütlesi Doğu Anadolu Bölgesi'nde turizm ile ilgili bölümlerin olduğu MYO'da öğrenim gören 1180 öğrenci olarak gerçekleştirilmiş ve değerlendirmeye alınabilecek uygun anket sayısı 427 adet olmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu da 256'sı erkek, 171'i bayan toplam 427 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilere Pelletier, vd. (1989) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenirlik çalışması Mutlu (2008) tarafından yapılan 22 maddelik "Boş Zaman Motivasyon Ölçeği (BMÖ)" uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda; öğrencilerin boş zamanlarında en çok spor yapma, gezme ve müzik dinleme faaliyetlerini gerçekleştirdiği bulunmuştur. Çalışmada kullanılan BMÖ'nün boyutlarının cinsiyet değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde ise, cinsiyetler arasında bilmek-başarmak, uyarıcı yaşama ve özdeşim/içerme alt boyutlarında bayanlar açısından anlamlı bir farklılık görülürken, mezun olduğu lise ve aile gelir düzeyi değişkeni açısından da anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Boş zamana yönelik tutum, motivasyon, MYO öğrencileri

College Students' Attitudes towards Leisure: A Study of Vocational School Students in Eastern Anatolia Region

Abstract

Then main goal of this study is to present attitudes towards leisure activities of vocational schools students studying tourism in the Eastern Anatolia Region related to their own occupation. In this study, it is aimed to determine that why students do the leisure activities. The population for the study consisted of 1180 students studying at tourism related vocational schools in Eastern Anatolia Region and the number of the survey which could be counted as appropriate was 427. The study group of the research comprised of a 256 male, 171 female which made a total of 427. Leisure Motivation Questionnaire (LMQ) which was developed by Pelletier, et al. (1989) and adapted for Turkish by Mutlu (2008) was applied. Sport, trip and music are the three most important activities among students. According to the results of this study, a gender-specific comparison of the means revealed significant difference in terms of "to know and to accomplish", "to experience stimulation" and "identified/introjected" sub-scales. Lastly no significant association was found in variables of graduated high school and family income of students.

Key Words: Attitudes towards leisure activities, motivation, students of vocational schools.

¹ Öğr. Gör. İnönü Üniversitesi Kale Turizm ve Otel İşletmeciliği MYO, hulusi.binbasioglu@inonu.edu.tr

² Öğr. Gör. İnönü Üniversitesi Kale Turizm ve Otel İşletmeciliği MYO, hakan.tuna@inonu.edu.tr

1. Giriş

Günümüzde bireylerin çalışma hayatı ve sosyal hayatı o kadar yoğun geçmektedir ki, bireyler kendilerine yeterince zaman ayıramamaktadırlar. Özellikle boş zaman yaratma ve yaratılan bu boş zamanları değerlendirme noktasında pek çok kişi başarısız olmaktadır. Bu tür sorunlar da kişinin mutsuzluğuna, aile ve iş yaşamının olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Boş zaman faaliyetleri, aile bireylerinin birbirleri arasında bağ kurmasına, problemlerini çözmesine ve ilişkilerinin güçlenmesine yardımcı olmaktadır (Agate vd., 2009: 206). Hastalıkların ve hasta sayılarının artması, bireylerin yaşam kalitelerinin gün geçtikçe düşmesi, bireyleri boş zaman faaliyetleri gerçekleştirmeye odaklamaktadır (Yan, 2013: 267). Bireylerin boş zamanlarında yaptıkları faaliyetler, genellikle bir sebebe dayanmaktadır. Bazıları kendini geliştirmek için, bazıları sosyal ortamlarda kabul görmek için, bazıları da sebebini bilmeden boş zaman faaliyetlerine katılmaktadır. Toplumda pek çok insan meslekleriyle kendini tanıtırken, pek çoğu da boş zaman faaliyetlerindeki rollere göre (müzik sever, futbol sever, spor tutkunu gibi) kendini tanıtmaktadır (Beland, 2008: 159). Her ne kadar pek çok insan, boş zaman faaliyetlerini işlerinden daha çok tatmin edici bulsa da (Chen vd., 2013: 1188), kişinin çalışma hayatına verdiği önem kadar boş zamanlarına da önem vermesi, çarkın dişlilerinin çok daha verimli ve kolay bir şekilde dönmesini sağlayacaktır. Yani, bir kişi boş zamanlarını nasıl değerlendirirse, hayatının diğer bölümleri de benzer şekilde etkilenecektir. Bireyler ne iş yaparsa yapsın, mutlaka kendilerine zaman ayırmalı ve bu boş zamanlarını da verimli faaliyetlerle değerlendirmelidir. Toplumda bireyler, gelecekle ilgili planlarını ve hedeflerini belirlerken, iş ve boş zaman dengesini dikkatli bir biçimde ele almalıdırlar (Tekin, 2007: 112). İnsanların sahip oldukları zaman çeşitleri ve bunları nasıl kullandıkları Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Zaman Tipleri ve Kullanım Şekilleri

Zaman Tipleri	Nasıl Kullanıldığı
1. Var olma ile ilgili zaman (Biyolojik zaman)	1. Yemek, uyumak, vb. için kullanılır.
2. Çalışma, işgörüme zamanı	2. Çalışarak Kullanılır
3. Serbest-Boş zaman	3. Oyun, dinlenme, eğlence, vb. amaçla kullanılır.

Kaynak: (Hacıoğlu vd., 2009, s.15.)

2. Teori

Boş zaman terimi için literatürde pek çok tanım bulunmaktadır. Bu nedenle boş zamanın tek bir tanımının yapılması oldukça güçtür. Bununla birlikte, bu tanımları dört grupta toplamak mümkündür (Hacıoğlu vd., 2009: 17):

1. Boş zaman hakkındaki klasik görüşler
2. Boş zamanı sosyal bir sınıfın fonksiyonu olarak kabul eden görüş
3. Boş zaman kavramının, serbest zamanda meşgul olunan aktivite olarak kabul edilmesi
4. Boş zaman kavramının serbest zaman olarak kabul görmesi

Boş zaman ile serbest zaman kavramları da çoğu zaman birbirine karıştırılan kavramların başında gelmektedir. Boş zaman, serbest zamanın bir parçası olup, kişinin çalışma dışı faaliyetler için kullandığı zaman aralığı olarak ifade edilebilir (Demir ve Demir, 2006: 36). Yani boş zaman faaliyetleri, serbest zaman sırasında meydana gelir ancak tüm serbest zaman faaliyetleri boş zaman olarak sınırlandırılmaz, aksine boş zaman faaliyetleri serbest zamanın en çok belirli bir periyodunda gerçekleştirilen faaliyetlerdir (Hills vd., 2000: 763; Dillard ve Bates, 2011: 253). Bu doğrultuda boş zamanın özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Hacıoğlu vd., 2009: 28): Boş zamanların sorumluluk taşıyan bir görev olması; iş hayatının ortaya çıkardığı, bedensel yorgunluğu, zihinsel gerilimi azaltma olanağı veren dinlenme ve boş vakit geçirme işlevi olması; tek düzelikten kaçıp kurtulmayı sağlayan, eğlenme ve stres atma işlevi olması; fiziksel ve zihinsel kapasitenin gelişmesine uygun yeni koşullarda kişilik geliştirme işlevi olmasıdır.

Bireyler ve toplumlar için karmaşık anlam ve fonksiyonlara sahip olan boş zaman konusu ile ilgili çalışmalar genellikle, boş zaman aktivitelerine katılımın psikolojik ve sosyolojik nedenlerini araştırmak için yapılmaktadır (Haworth ve Veal, 2004: 2; Chen ve Pang, 2012: 1075). İçerik ve türüne göre değişiklik gösteriyor olsa da, aidiyet duygusu, kişisel gelişim, kendini ifade edebilme ve duyarlılık gibi önemli psikolojik ihtiyaçları tatmin eden boş zaman faaliyetleri, bireylerin; sosyal davranışlarının gelişiminde, sosyal kimliğinin oluşmasında, iş hayatının getirdiği stresten kurtulmalarında ve psikolojik olarak kendilerini iyi hissetmelerinde önemli rol oynamaktadır (Karlı vd., 2008: 82; Beggs vd., 2014: 176). Bununla birlikte dönemsel açıdan boş zaman faaliyetleri de iki grupta sınıflandırılabilir. Bunlar (Hacıoğlu, vd., 2009: 28):

1. Uzun Süreli Boş Zamanlar
 - a. Çocukluk dönemi boş zamanları

- b. Yıllık izin boş zamanları
 - c. Emeklilik dönemi boş zamanları
2. Kısa Süreli Boş Zamanlar
- a. İşgünü sonu boş zamanları
 - b. Hafta sonları
 - c. Kısa süreli tatiller

Boş zaman etkinlikleri çocuklarda, oyun oynama ve kitap okuma olarak gerçekleşirken; gençlerde dergi, kitap okuma, spor yapma, tiyatroya, sinemaya, konsere gitme, güncel etkinliklere katılma gibi faaliyetler olarak gerçekleşmektedir (Tezcan, 1994: 115-131). Gençlerin boş zamanları ise, süre açısından değil de, daha çok kısıtlı olan gelirleri nedeniyle çok sınırlı kalmaktadır (WTO, 2004: 14). Bu boş zamanlar, ergenlik dönemindeki bireylere sosyal kimliklerini, rollerini ve anatomilerini keşfetme fırsatı sağlamaktadır (Gökçe, 2008: 9). Emeklilerin boş zamanları, emeklilik yaşları ve emeklilik maaşları ile doğrudan ilgilidir (WTO, 2004: 14). Emeklilerin boş zaman faaliyetleri ise ziyaret, seyahat, balık tutma, bahçe işleri, el işleri, okuma ve televizyon izleme gibi faaliyetlerden oluşmaktadır (Tezcan, 1994: 167). Tablo 2’de bazı ülkelerin genelde yapmış olduğu boş zaman faaliyetleri verilmektedir.

Tablo 2. Ükelere Göre Çeşitli Boş Zaman Faaliyetleri

Ülke	Boş Zaman Faaliyetleri
Brezilya	Gençler arasında; dalış, trekking, deniz seyahatleri. Aileler arasında; şehir turları, kayak, balık tutma, deniz seyahatleri. Emekliler arasında; deniz-kum-güneş turizmi, kültür ve sağlık turizmi
Kanada	Gençler ve aileler arasında; aktivite tatilleri, kültür ve özel ilgi turizmi. Emekliler arasında; sağlık turizmi ve deniz seyahatleri
ABD	Gençler arasında; eğlence ve kısa süreli seyahatler. Aileler arasında; gemi seyahatleri, tema parkları, bahçe işleri, kağıt oyunları. Emekliler arasında; jogging, açık hava aktiviteleri.
Avustralya	Deniz seyahatler i ve kısa süreli tatiller.
Japonya	Gençler arasında; dalış, kayak, tema park gezileri, aktivite tatilleri. Aileler arasında; aktivite tatilleri, yürüyüş, otobüs turları. Emekliler arasında; özel ilgi, sağlık, kültür turizmi, yürüyüş.
Güney Kore	Gençler arasında; tema parklara yönelik ilgi, şehir turları. Aileler arasında; aktivite tatilleri, kültür turizmi. Emekliler arasında; trekking, golf, sağlık turizmi.
Malezya	Gençler arasında; eğitim, tema parkları, trekking, şehir turları. Aileler arasında; kültür turizmi, tema parklarına ilgi, şehir turları. Emekliler arasında; şehir turları, deniz seyahatleri, yürüyüş.
Singapur	Gençler arasında; aktivite tatilleri, trekking, şehir turları. Aileler arasında; aktivite tatilleri, eğlence faaliyetleri. Emekliler arasında; deniz seyahatleri, şehir turları, tema park faaliyetleri.
Avusturya	Gençler arasında; kumsal, kış turizmi, dalış, trekking, özel ilgi turizmi. Aileler arasında; tema parkları, spor, kültür turizmi. Emekliler arasında; deniz seyahatleri, yürüyüş, şehir turları, kültür, sağlık turizmi
Almanya	Gençler arasında; deniz-kum-güneş, aktivite tatilleri, ekoturizm, tema parkları. Aileler arasında; yürüyüş, spor, deniz-kum-güneş, özel ilgi turizmi. Emekliler arasında; deniz-kum-güneş.
İtalya	Gençler arasında; deniz-kum-güneş, kayak sporu, aktivite tatilleri. Aileler arasında; deniz-kum-güneş, deniz seyahatleri. Emekliler arasında; deniz-kum-güneş, sağlık turizmi.
İsviçre	Gençler arasında; deniz-kum-güneş, dalış, yürüyüş. Aileler arasında; deniz-kum-güneş, golf, otobüs turları. Emekliler arasında; deniz-kum-güneş, sağlık turizmi.
İngiltere	Gençler arasında; deniz seyahatleri, deniz-kum-güneş, sportif faaliyetler. Aileler arasında; tema parkları, deniz seyahatleri. Emekliler arasında; deniz seyahatleri, kültür turizmi, ekoturizm.

Kaynak: (World Tourism Organization, 2004.)

Bununla birlikte, boş zamanın üç temel fonksiyonu bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir (Karaküçük, 1999: 48): İş sonrası stres ve yorgunluk atma ile bedensel aşınmaları ve sinir gerilimlerini kaldıran *dinlenme fonksiyonu*; can sıkıntısını yok eden veya sıkıntı

sonrası eğlenme ve rahatlamayı ifade eden *eğlenme fonksiyonu*; insanların daha geniş sosyal katılımına zemin hazırlayan ve insanın kişiliğini geliştirmesine ve gösterilmesine olanak sağlayan *gelişim fonksiyonu*.

3. Literatür

Özellikle eğitim ve kültür seviyesi yükseldikçe, boş zaman faaliyetlerine katılım seviyesi de yükselmektedir. Öğrencileri öğrenmeye cesaretlendirmesi, disiplin alışkanlığı, öz denetim ve problem çözme becerisini kazandırması açısından boş zaman faaliyetleri kritik bir öneme sahiptir (Bergin, 1992: 226). Ayrıca resim, müzik, beden eğitimi gibi derslerin okul müfredatlarına konulması da boş zaman etkinliklerini olumlu bir şekilde etkilemiştir (Tezcan, 1994: 58). Okulla ilişkili olmayan boş zaman faaliyetlerine katılan öğrenciler, bu konudaki becerileri arttıkça, okulda buna benzer konulara olan beceri ve ilgileri de artmaktadır (tarih kitapları okumayı seven bir öğrencinin okulda sosyal bilimler alanındaki derslerde daha başarılı olması gibi) (Bergin, 1992: 227).

Atatürk Üniversitesi sağlık, sosyal ve fen bilimleri bölümlerindeki öğrencilere uygulanan bir çalışma sonucunda; öğrencilerin okudukları bölümlere göre boş zaman anlayışlarında bazı farklılıklar görülmesine karşın, bütün bölüm öğrencileri boş zamanı, bedensel ve zihinsel gelişim aracı olarak ifade etmişlerdir (Terzioğlu ve Yazıcı, 2003).

Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler de, onların gerçekleştirdikleri boş zaman faaliyetlerini etkileyebilmektedir. Örneğin, Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) öğrencileri ile farklı bölümlerdeki öğrencilerin serbest zaman aktivitelerinin karşılaştırıldığı bir çalışmada; diğer bölümlerde okuyan öğrenciler serbest zaman değerlendirme etkinliklerinde öncelikli olarak sanatsal alanları tercih ederken, BESYO öğrencilerinin büyük bir kısmının bölümlerinin yapılarına uygun olarak serbest zaman değerlendirme etkinliklerinde sportif faaliyetleri tercih ettiği ve araştırmaya katılan öğrencilerin sahip oldukları serbest zamanlarını kullanmaları konusunda ciddi sorunlar yaşadıkları ve zamanın kullanım şekilleri konusunda yetersiz kaldıkları görülmektedir (Yağmur, 2006).

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'ndeki öğrenciler ile ilgili olarak yapılan çalışmada, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme konusunda yüksek bir duyarlılık sergilemedikleri, pasif etkinlikler içerisine girdikleri ve boş zamanı geçirmenin sunulan imkânlar ve koşullarla sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kır, 2007). Adıyaman

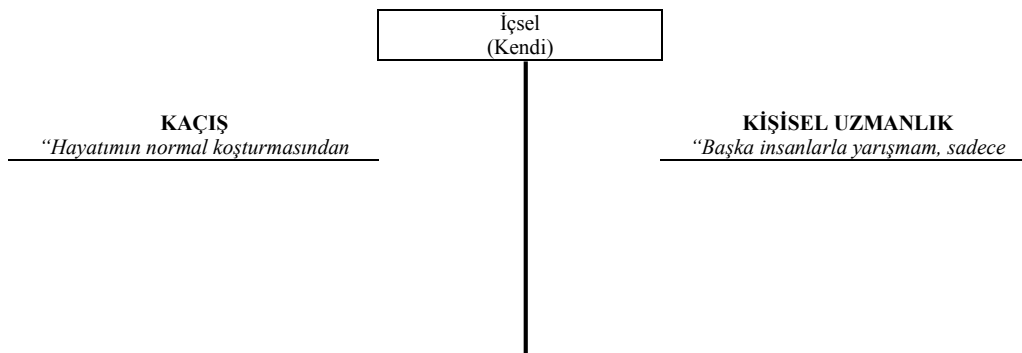
Üniversitesi'nde yapılan bir başka çalışmada da öğrencilerin boş zaman etkinliklerine katılmama nedeni olarak ekonomik yetersizlikler ve tesis eksikliği ön plana çıkmıştır (Sabbağ ve Aksoy, 2011).

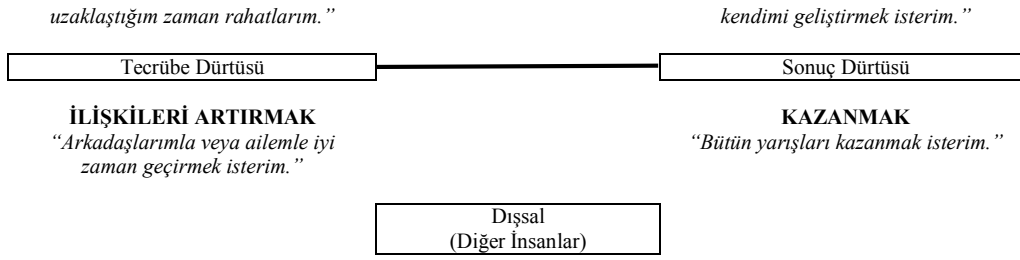
Gazi Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'nden 258 öğrenci üzerinde yapılan araştırmada ise öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme faaliyetlerinde öncelikle arkadaşlarının etkili olduğu, bu tür faaliyetlerde yeterince etkin olmamalarına, zaman darlığı ve ekonomik yetersizliğin neden olduğu ve boş zaman faaliyetlerine erkek öğrencilerin daha fazla zaman ayırdıkları saptanmıştır (Ersoy ve Güldemir, 2008).

Diğer pek çok faaliyet gibi insanların boş zaman faaliyetlerini gerçekleştirmelerini sağlayan unsurların başında motivasyon gelmektedir. Deci ve Ryan (1985) motivasyonu, temelde içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayırmaktadır. İçsel motivasyon (İM), herhangi bir eylemin sadece zevkli olması veya kişiyi tatmin edici olması nedeniyle yapılmasını sağlayan motivasyon türü olarak tanımlanabilirken; dışsal motivasyon (DM), içsel motivasyonun aksine kişinin davranışlarının ödül veya ceza gibi dışsal etmenlerle kontrol edildiği motivasyon türü olarak tanımlanabilir (Şad ve Gürbüzürk, 2009: 427). İçsel motivasyon kendi içerisinde, bilmek, başarmak, uyarıcıya yaşamaya motivasyon türlerine ayrılırken; dışsal motivasyon, dışsal düzenleme, içe atma ve tanımlama (özdeşim) motivasyon türlerine ayrılmaktadır (Deci ve Ryan, 1985; Vallerand, vd., 1992). Deci ve Ryan (1985), içsel ve dışsal motivasyonun dışında, insan davranışı tamamen anlama adına üçüncü bir motivasyon türü olan motivasyonsuzluk unsurunu da ortaya koymuştur.

Şekil 1'de görüldüğü gibi, kişilerin içsel motivasyonları tecrübe dürtüsünde *kaçış* (Hayatının günlük koşuşturmasından uzaklaşarak rahatlayan insanlar gibi), sonuç dürtüsünde ise *kişisel uzmanlık* (Sadece kendi gelişimini artırmayı önemseyen bireyler gibi) boyutu olarak karşımıza çıkarken; dışsal motivasyonları tecrübe dürtüsünde *ilişkileri artırmak* (Arkadaşlarıyla veya ailesiyle iyi vakit geçirmekten daha çok hoşlanan bireyler gibi), sonuç dürtüsünde ise kazanmak (Katıldığı bütün yarışları kazanmak isteyen bireyler gibi) boyutu olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Şekil 1. Temel Boş Zaman Motivasyonları

Kaynak: (Dillard, J.E. ve Bates, D.L., 2011, s. 259.)

Motivasyon, performans ve bunların sonucunda ortaya çıkan memnuniyet arasındaki ilişki de, kişisel gelişim, ego ve rol yapma gibi unsurların bir bütünüdür (Ryan ve Glendon, 1998: 170). Boş zaman faaliyetleri ve motivasyon, öğrencilerin okul başarısında da önemli bir etkidir (Bergin, 1992: 226).

Günümüzde boş zaman değerlendirme bir yaşam biçimi halini aldığı için, üniversite öğrenim dönemi, yıllar boyu devam edecek davranış biçimlerinin olduğu en önemli süreçtir (Ardahan ve Lapa: 2010: 131). Bundan dolayı, öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine üniversite yıllarında başlaması ve bu alışkanlığı kazanması, öğrencilerin fiziksel sağlığını koruması ve akademik performanslarını üst seviyede tutması ile gelecek yıllarındaki boş zaman faaliyetleri ile ilgili tutum ve davranışlarını etkilemesi açısından çok büyük önem arz etmektedir (Gökçe, 2008: 10; Beggs ve Elkins, 2010: 2). Bu nedenle, bu çalışmada da üniversite öğrencilerini boş zaman faaliyetlerini yapmaya yönelten motivasyonlar araştırılmaktadır. Özellikle üniversitelerin turizm ve otel işletmeciliği bölümünde okuyan öğrencilere yönelik geniş kapsamlı bir araştırmanın yapılmamış olması nedeniyle, çalışmanın literatüre bir ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

4. Yöntem

Betimsel tarama deseninin kullanıldığı bu çalışmada veriler, anket yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın ana kütesini Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan toplam 9 ildeki turizm ile ilgili bölümlerin olduğu 13 MYO'da (Çıldır MYO-Ardahan, Ahlat ve Adilcevaz MYO-Bitlis, Sosyal Bilimler ve Sivrice MYO-Elazığ, Turizm ve Otelcilik MYO-Erzincan, Erzurum ve Pasinler MYO-Erzurum, Iğdır MYO-Iğdır, Sosyal Bilimler ve Sarıkamış MYO-Kars, Kale MYO-Malatya, Van MYO-Van) 2011-2012 eğitim-öğretim döneminde öğrenim gören 1580 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan turizm bölümüyle ilgili öğrencilerin seçilmesinin nedeni; sadece Doğu Anadolu Bölgesi'nde, daha önce bu kapsamda bir araştırma yapılmamış olması ve gelecekte

bu tür boş zaman faaliyetleri ile rekreasyonel etkinlikleri yönetecek ve düzenleyecek olan turizm öğrencilerini, bu faaliyetleri yapmada motive eden unsurları öğrenmek, etkisini artırmaya ve eksiklikleri gidermeye yol göstermek olarak söylenebilir. Öğrencilerin sayısı, 2011 ÖSYM kitapçığında belirtilen kontenjan sayıları dikkate alınarak belirlenmiştir. Anket çalışması, öğrencilere 1 Mart-11 Mayıs 2012 tarihleri arasında ilgili bölümlerin öğretim elemanları tarafından uygulanmış ve postayla gönderilmiştir. Araştırmada ayrıca örneklem alınma yoluna gidilmemiş, anakütlenin tamamına ulaşılmaya çalışılarak tamsayım örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yukarıda belirtilen bütün illerde uygulama yapılması hedeflenmiştir. Ancak Van'a deprem nedeniyle eğitime ara verilmesinden ötürü ulaşılamamış ve Elazığ'a anketler gönderilmiş ancak iletişim problemi nedeniyle geri dönüş olmamıştır. Bu nedenle Van ve Elazığ illeri kapsam dışında tutulmuştur. Bununla birlikte, çalışmanın anakütlesi 1180 olarak gerçekleşmiş ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden toplam 450 öğrenciden veriler dönmüştür. Eksik ve hatalı doldurulan anketlerin elenmesi sonucu 427 adet anket istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu da 256'sı erkek, 171'i bayan toplam 427 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde, Pelletier, vd. (1989) tarafından geliştirilen "Boş Zaman Motivasyon Ölçeği" (BMÖ) ve bu ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ve geçerlik ve güvenirlik çalışması Mutlu (2008) tarafından yapılan "Egzersiz yapan kişilerin boş zamanlarına yönelik tutumları üzerine bir araştırma-Kayseri ili örneği" isimli çalışmadan faydalanılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı araştırmacı tarafından turizm bölümü öğrencilerine uyarlanmıştır.

Pelletier, vd. (1989) tarafından geliştirilen "Boş Zaman Motivasyon Ölçeği (Leisure Motivation Scale)" dışında, daha önce Beard and Ragheb (1983) tarafından yapılan çalışma da, bireylerin boş zaman motivasyonlarını anlamının genel bir yöntemi olan ve bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını sağlayan motivasyonlarının neler olduğunu ortaya koyan dünya çapında önemli ve etkili bir araştırmadır. Bu araştırma ise; zihinsel, sosyal, yetenek-ustalık ve uyarma-kaçınma boyutlarından oluşmaktadır.

Orijinal ölçek; (1) bilmek (içsel motivasyon), (2) başarmak (içsel motivasyon), (3) dürtüyü/uyarıyı hissetmek (içsel motivasyon), (4) belirlemek (dışsal motivasyon), (5) içe atmak (dışsal motivasyon), (6) dış düzen (dışsal motivasyon) ve (7) motivasyonsuzluk gibi 7 alt boyut ve toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ifadeler "Hiç Katılmıyorum (1)" ve "Tamamen Katılıyorum (7)" şeklinde 7'li Likert tipi ölçek üzerinde

değerlendirilmektedir. Mutlu (2008) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçekteki faktör analizi sonucuna göre, orijinal ankette yer alan 6 madde faktör yükleri 0.40'ın altında olduğu için ölçeğin Türkçe sürümünden çıkarılmıştır. Ölçeğin Türkçe sürümü toplam 22 maddeden ve (1) motivasyonsuzluk (2) bilmek ve başarmak, (3) uyarıcı yaşama, (4) özdeşim/ içe atım ve (5) dışsal düzenleme gibi 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı ise 0.77 olmuştur.

Bu çalışmada ise, ölçekte yer alan ifadeler “Kesinlikle Katılmıyorum (1)” ve “Kesinlikle Katılıyorum (5)” şeklinde 5’li Likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmiştir. Yapılan madde analizlerinde ölçeğin beş faktörlü yapısını doğrulayan bulgular elde edilmiştir. Bu araştırma için ölçeğin geneline ilişkin “Cronbach’s Alpha” iç tutarlılık katsayısı 0.78 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin güvenilirlik bakımından yeterli olduğunu göstermektedir.

Araştırma grubunda yer alan katılımcıların ölçekte yer alan beş alt boyutta cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için verilere t-testi analizi yapılmıştır. Ayrıca, mezun olduğu lise ve aile gelir durumlarına göre anlamlı bir fark olup olmadığını test etmek için ise ANOVA analizi yapılmış ve ortaya çıkan istatistiksel farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla, Scheffé testi uygulanmıştır. Scheffé testi, grup varyanslarının eşit olduğu durumlarda, ortalama puanlarının çoklu karşılaştırmasında sıklıkla kullanılan testler arasında olup, çoğunlukla hipotezin test edilmesinde daha tutucu davranılmak istenildiğinde kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2010: 49). Verilerin istatistiksel analizinde ve yorumlarda, $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

5. Bulgular

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyet, yaş, mezun oldukları lise, sınıf ve aile gelir durumuna ilişkin bilgiler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilere İlişkin Bilgiler (N=427)

Kişisel Özellikler	Frekans (f)	Yüzde (%)
<i>Cinsiyet</i>		
Bayan	171	40,0
Erkek	256	60,0
<i>Yaş</i>		
17-21	219	51,3
22-26	178	41,7

27 ve üstü	30	7,0
Mezuniyet		
Genel Lise	281	65,8
Turizm Meslek Lisesi	53	12,4
Diğer	93	21,8
Sınıf		
1.	252	59,0
2.	175	41,0
Aile Gelir Durumu		
0-600 TL	97	22,7
601-1200 TL	170	39,8
1201-1800 TL	103	24,1
1801 TL ve üstü	57	13,4

Tablo 3'te yer alan bilgilere göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %40'ı (171) bayan, %60'ı (256) ise erkeklerden oluşmaktadır. Genel yaş aralığı ise 17-21 (%51,3) ve 22-26 (%41,7) olarak gerçekleşmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%65,8) genel liseden mezun olmuştur, turizm meslek lisesinden mezun olanların oranı (%12,4) ise oldukça düşüktür. Araştırmaya katılan öğrencilerin %59'u birinci sınıf, %41'i ikinci sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin aile gelir düzeyleri ise genellikle 601-1200 TL (%39,8) ve 1201-1800 TL (%24,1) aralığındadır.

Tablo 4. Öğrencilerin Boş Zamanlarına İlişkin Verdikleri Cevaplar (%)

Sorular	1-2	3-4	5-6	7-8	9+
Günde kaç saat boş zamana sahipsiniz?	24,1	35,6	25,3	8,2	6,8
Bu boş zamanlarınızda kaç saat turizmle ilgili faaliyetlerde bulunuyorsunuz?	84,3	9,1	3,3	1,9	1,4

Tablo 4'te ise öğrencilerin bir gün içerisinde sahip oldukları boş zaman süreleri ve bu boş zamanlarında turizmle ilgili ne kadar süre faaliyette bulunduğu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, öğrencilerin çoğunun (%35,6) günde 3-4 saat boş zamanı varken, bu boş zamanlarının en fazla 1-2 saatini (%84,3) turizmle ilgili faaliyetlerle geçirdiği görülmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Boş Zamanlarında En Sık Yaptığı Aktiviteler (f)*

Önem Derecesi	Spor	Gezi	Müzik	Sohbet	Çalışma	Kitap Okuma	Uyuma	TV	Sinema/Tiyatro
1.	84	74	38	38	36	34	34	18	13
2.	48	70	53	43	28	44	21	27	28
3.	27	41	68	46	42	37	28	34	30
4.	34	34	51	43	34	32	40	41	32

5.	25	40	36	43	49	33	51	29	31
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

*Katılımcıların birden fazla seçenek işaretlemesine izin verildiği için, toplam 427 kişiden fazladır.

Tablo 5'te öğrencilerin boş zamanlarında en sık yaptığı aktiviteler, önem derecesine göre sıralanmıştır. Buna göre öğrencilerin boş zamanlarında en sık yaptığı aktivite spor iken (84 kişi), ikinci sırada gezi (70 kişi), üçüncü sırada (68 kişi) ve dördüncü sırada (51 kişi) müzik dinleme ve beşinci sırada uyuma (51 kişi) faaliyetlerini yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 6. Boyutlara Göre Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerini Yapma Nedenlerine Yönelik Katılım Düzeyleri, Aritmetik Ortalamaları ve Standart Sapmaları (N= 427)

Boyut	Öğrencilerin Boş Zaman Faaliyetlerini Yapma Nedenlerine Yönelik İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katlıyorum		Ortalama \bar{X}	Standart Sapma Ss
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
Motivasyonsuzluk	Boş zaman aktivitelerini neden yaptığımı bilmediğim için	132	30,9	134	31,4	86	20,1	50	11,7	25	5,9	2,30	1,190
	Emin değilim ama boş zaman aktiviteleri bana uygun değil	125	29,3	120	28,1	101	23,7	53	12,4	28	6,6	2,38	1,211
	Emin değilim ama çok iyi yapabileceğim bir aktivite yok	138	32,3	94	22,0	100	23,4	53	12,4	42	9,8	2,45	1,317
Bilme ve Başarma (İM)	Mücadele gerektiren ilginç şeylerin üstesinden gelmeye çalışmak bana doyum hissi verdiği için	31	7,3	60	14,1	84	19,7	174	40,7	78	18,3	3,48	1,155
	Bana çekici gelen konular hakkında daha fazla bilgi edinmek beni memnun ettiği için	18	4,2	29	6,8	70	16,4	155	36,3	155	36,3	3,93	1,084
	İlginç aktiviteler yaparak kendimi geçtiğimi (aştiğimi) hissettiğim için	29	6,8	68	15,9	104	24,4	163	38,2	63	14,8	3,38	1,122
	İlgimi çeken konuları derinliğine (daha iyi) anlamama imkân verdiği için	22	5,2	24	5,6	86	20,1	188	44,0	107	25,1	3,78	1,046
	Mücadele gerektiren aktiviteleri yaparken kendimi aştiğimi hissettiğim için	29	6,8	38	8,9	117	27,4	162	37,9	81	19,0	3,53	1,102
	Karışık aktiviteleri yapmaya çalışırken kendimi mutlu hissettiğim için	34	8,0	43	10,1	97	22,7	182	42,6	71	16,6	3,49	1,124
Uyaran Yaşama (İM)	Bu tür aktiviteleri yaparken kendimi özgür hissettiğim için	27	6,3	40	9,4	71	16,6	169	39,6	120	28,1	3,73	1,151
	Gerçekten daha iyi seviyede olmamı sağladığı için	28	6,6	64	15,0	88	20,6	154	36,1	93	21,8	3,51	1,175
	Tamamen rahatlama hissi verdiği için	29	6,8	51	11,9	83	19,4	167	39,1	97	22,7	3,59	1,160
Özdeşim / İçe Atma (DM)	Kişisel düzeyde gelişim sağlamanın bir yolu olarak gördüğüm için	23	5,4	46	10,8	61	14,3	189	44,3	108	25,3	3,73	1,114
	Hayatta mutlu olmak için boş zaman aktivitelerine gerçekten ihtiyaç duyulduğu için	23	5,4	53	12,4	72	16,9	176	41,2	103	24,1	3,66	1,131
	Diğer alanlarda benim için önemli olan becerileri kazanmanın bir yolu olarak gördüğüm için	27	6,3	50	11,7	74	17,3	187	43,8	89	20,8	3,61	1,127
	Kendimi kesinlikle meşgul hissetmek istediğim için	83	19,4	116	27,2	102	23,9	81	19,0	45	10,5	2,74	1,263
	Kendimin diğer yönlerini keşfetmenin bir yolunun da boş zaman aktivitelerine katılmaktan geçtiğini düşündüğüm için	27	6,3	61	14,3	88	20,6	172	40,3	79	18,5	3,50	1,134
	Boş zamanlarımda kesinlikle iyi bir ruh halinde olmayı istediğim için	23	5,4	42	9,8	72	16,9	177	41,5	113	26,5	3,73	1,116
Dışsal Düzenleme (DM)	Diğer işleri yapmaktan kurtulmak için	149	34,9	151	35,4	58	13,6	41	9,6	28	6,6	2,17	1,196
	Hiçbir iş yapmayan birisi gibi görünmek istemediğim için	88	20,6	106	24,8	71	16,6	100	23,4	62	14,5	2,86	1,368
	Bazen başkaları tarafından takdir edilmemi sağladığı için	53	12,4	79	18,5	104	24,4	120	28,1	71	16,6	3,18	1,264
	Başkalarına kendimin dinamik bir insan olduğumu gösterme fırsatım olduğu için	56	13,1	112	26,2	111	26,0	97	22,7	51	11,9	2,94	1,221

Tablo 6'da, araştırmaya katılan öğrencilerin ifadelerle ilgili katılım düzeyleri ortaya konmuş, her değişkenin ortalamaları ve standart sapmaları hesaplanmıştır. Buna göre; öğrencilerin %62,3'ü boş zaman aktivitelerini yapma sebeplerini bildiklerini, %57,4'ü boş zaman aktivitelerinin kendilerine uygun olduğunu ve %54,3'ü kendilerinin çok iyi yapabileceği en az bir aktivitenin bulunduğunu belirtmişlerdir.

Bununla birlikte, öğrencilerin önemli bir kısmı (%59), mücadele gerektiren ilginç şeylerin üstesinden gelmeye çalışmanın kendilerine doyum hissi verdiği için, %72,6'sı kendilerine çekici gelen konular hakkında bilgi edinmenin kendilerini çok memnun ettiği için, %53'ü ise ilginç aktiviteler yaparak kendini aştığını hissettikleri için boş zaman aktivitelerini yaptıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %69,1'i kendinin ilgilendikleri konuları daha iyi anlamalarına imkân verdiği için, %56,9'u mücadele gerektiren faaliyetleri yaparken kendini aştığını hissettikleri için ve %59,2'si çeşitli aktiviteleri yaparken kendilerini mutlu hissettikleri için boş zaman aktivitelerini yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin %67,7'si boş zaman aktivitelerini yaparken kendilerini özgür hissettiklerini, %57,9'u bu aktivitelerin kendilerini daha iyi seviyede olmasını sağladığını ve %61,8'i ise aktivitelerin kendilerine tamamen rahatlama hissi verdiğini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %69,6'sı kişisel düzeyde gelişim sağlamanın bir yolu olarak gördüğü, %65,3'ü hayatta mutlu olmanın bir yolu olarak gördüğü ve %64,6'sı diğer alanlarda önemli olan becerileri kazanmanın bir yolu olarak gördüğü için boş zaman aktivitelerini yaptıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %46,6'sı boş zaman aktivitelerini kendilerini meşgul hissetmek için yapmadıklarını belirtirken, %58,8'i bu aktivitelere katılarak kendilerinin diğer yönlerini keşfetme imkânı bulduklarını ve %68'i boş zamanlarında bu aktivitelerin iyi bir ruh halinde olmayı sağladığını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin %70,3'ü boş zaman aktivitelerini diğer işleri yapmaktan kurtulmak için yapmadığını, %45,4'ü bu aktiviteleri hiçbir iş yapmayan birisi gibi görünmek istemediği için yapmadığını, %39,3'ü başkalarına kendilerinin dinamik bir insan olduğunu gösterme fırsatı olduğu için yapmadığını ve %44,7'si ise bu aktivitelerin başkaları tarafından takdir edilmelerini sağladığını ifade etmişlerdir.

Tablo 7. Boyutların Cinsiyet Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Sd	t	p
Motivasyonsuzluk	1)Bayan	171	7,23	2,74	425	-.596	.552
	2)Erkek	256	7,08	2,63			
Bilme ve Başarma	1)Bayan	171	22,39	4,15	425	-3.126	.002*
	2)Erkek	256	21,10	4,22			
Uyaran Yaşama	1)Bayan	171	11,16	2,52	425	-2.181	.030*
	2)Erkek	256	10,62	2,45			
Özdeşim / İçe Atma	1)Bayan	171	21,69	4,17	425	-2.946	.003*
	2)Erkek	256	20,51	3,91			
Dışsal Düzenleme	1)Bayan	171	10,92	3,14	425	1.281	.201
	2)Erkek	256	11,31	2,99			

*p<0.05

Tablo 7’de verilen değerlerdeki çift taraflı anlamlılık düzeyi incelendiğinde, cinsiyetler arasında bilme-başarma, uyaran yaşama ve özdeşim/içe atma boyutları açısından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (p<0,05). Cinsiyetler arasından özellikle bayanların bilme-başarma (\bar{X} =22,39), uyaran yaşama (\bar{X} =11,16) ve özdeşim/içe atma (\bar{X} =21,69) boyutlarında erkeklere göre daha fazla puan aldıkları görülmektedir.

Tablo 8. Boyutların Öğrencilerin Mezun Olduğu Lise Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

Boyut	Mezun Olduğu Lise	N	\bar{X}	Ss	F	p
Motivasyonsuzluk	1) Genel Lise	281	7,17	2,74	1.589	.205
	2) Turizm Meslek L.	53	7,60	2,78		
	3) Diğer	93	6,79	2,37		
	Toplam	427	7,14	2,67		
Bilme ve Başarma	1) Genel Lise	281	21,44	4,53	1.881	.154
	2) Turizm Meslek L.	53	21,26	3,98		
	3) Diğer	93	22,36	3,32		
	Toplam	427	21,62	4,24		
Uyaran Yaşama	1) Genel Lise	281	10,76	2,60	.590	.555
	2) Turizm Meslek L.	53	10,84	2,35		
	3) Diğer	93	11,08	2,22		
	Toplam	427	10,84	2,49		
Özdeşim / İçe Atma	1) Genel Lise	281	20,84	4,24	.965	.382
	2) Turizm Meslek L.	53	20,83	3,68		
	3) Diğer	93	21,50	3,67		
	Toplam	427	20,98	4,05		
Dışsal Düzenleme	1) Genel Lise	281	11,06	3,12	.490	.613
	2) Turizm Meslek L.	53	11,45	2,50		
	3) Diğer	93	11,30	3,13		
	Toplam	427	11,16	3,05		

Tablo 8’de verilen değerler incelendiğinde, öğrencilerin mezun olduğu lise açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yani ifadelerine verilen cevaplar öğrencilerin mezun olduğu lise türleri açısından aynı katılım düzeyinde gerçekleşmiştir.

Tablo 9. Boyutların Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Analiz Sonuçları

Boyut	Aile Gelir Düzeyi (TL)	N	\bar{x}	Ss	F	p
Motivasyonsuzluk	1) 600 ve altı	97	7,29	2,62	.729	.535
	2) 601-1200	170	7,28	2,79		
	3) 1201-1800	103	6,84	2,54		
	4) 1801 ve üstü	57	7,01	2,66		
	Toplam	427	7,14	2,67		
Bilme ve Başarma	1) 600 ve altı	97	21,75	4,80	.599	.616
	2) 601-1200	170	21,28	4,32		
	3) 1201-1800	103	21,90	3,66		
	4) 1801 ve üstü	57	21,87	3,96		
	Toplam	427	21,62	4,24		
Uyaran Yaşama	1) 600 ve altı	97	10,89	2,77	.677	.566
	2) 601-1200	170	10,67	2,57		
	3) 1201-1800	103	11,10	2,27		
	4) 1801 ve üstü	57	10,78	2,11		
	Toplam	427	10,84	2,49		
Özdeşim / İçe Atma	1) 600 ve altı	97	20,91	4,69	.236	.871
	2) 601-1200	170	20,88	4,06		
	3) 1201-1800	103	21,28	3,61		
	4) 1801 ve üstü	57	20,87	3,68		
	Toplam	427	20,98	4,05		
Dışsal Düzenleme	1) 600 ve altı	97	11,14	3,27	.235	.872
	2) 601-1200	170	11,30	2,83		
	3) 1201-1800	103	10,99	3,11		
	4) 1801 ve üstü	57	11,08	3,27		
	Toplam	427	11,16	3,05		

Tablo 9’da verilen değerler incelendiğinde, öğrencilerin aile gelir grubu açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($p>0,05$). Yani ifadelerine verilen cevaplar tüm aile gelir grupları açısından aynı katılım düzeyinde gerçekleşmiştir.

6. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı, Doğu Anadolu Bölgesi’nde bulunan üniversitelerin meslek yüksekokullarındaki turizm ile ilgili bölümlerinde okuyan öğrencilerin boş zaman

faaliyetlerini yapmaya yönelten motivasyonların neler olduğu ortaya çıkarmaktır. Böylece çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin boş zamanlarında hangi faaliyetleri yaptıkları ve bu faaliyetleri yapma nedenleri ortaya konmaktadır.

Elde edilen veriler incelendiğinde, öğrencilerin yarısından fazlasının genel lise mezunu olduğu ve aile gelir durumlarının sınırlı düzeyde olduğu gözlenmektedir. Çalışmada ortaya çıkan önemli bir nokta ise, öğrencilerin birçoğunun günde 3 ila 6 saat arası boş zamanı varken, bu boş zamanlarının en fazla 1-2 saatini turizmle ilgili faaliyetlerle geçirdiği görülmektedir. Yani turizm ile ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin boş zamanlarında, turizm ile ilgili faaliyetlere çok fazla zaman ayırmadığı ortaya çıkmaktadır. Öğrenciler boş zamanlarında turizm ile ilgili olarak en çok gezme faaliyetlerinde bulunurken, yaptıkları diğer faaliyetlerin başında ise spor yapma ve müzik dinleme gelmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun boş zaman faaliyetlerini yapma nedenlerini bilmesi de, çalışmanın sonuçlarını anlamlı kılmaktadır. Öğrencilerin, özellikle kendilerine ilginç ve çekici gelen konular olduğunda daha çok motivasyon sağladığı görülmektedir. Boş zaman faaliyetlerini yaparken öğrenciler, kendilerini özgür hissettiklerini ve rahatladıklarını, ayrıca bu faaliyetlerin kişisel gelişimlerine de katkı sağladığını belirtmeleri, bir diğer önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada kullanılan “Boş Zaman Motivasyon Ölçeği”nin boyutlarının cinsiyet değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, cinsiyetler arasında bilmek-başarmak, uyaran yaşama ve özdeşim/içerme atma alt boyutlarında bayanlar açısından anlamlı bir farklılık görülmektedir. Bu durum, erkeklere nazaran bayanların bilme ve başarma arzusuna daha fazla sahip oldukları, sosyoekonomik ve kültürel alanda daha etkin rol almaya istekli oldukları ve kişisel gelişimlerini önemsedikleri şeklinde yorumlanabilir. Bilme ve başarma arzusunun bayanlar açısından anlamlı çıkması sonucu, Mutlu'nun (2008) çalışmasından elde ettiği sonuçla tutarlılık içerisindedir.

Boyutların mezun olduğu lise değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, mezun olunan liseler açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Öğrencilerin mezun olduğu lise türleri, boş zaman faaliyetlerine katılma motivasyonu açısından farklı katılım düzeyinde gerçekleşmemiştir. Bu durum, öğrencilerin farklı liselerde okumalarına rağmen benzer sosyal ve kültürel düzeylere sahip olması şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışmada çıkan sonuçlara benzer olarak, Çınar (2004) tarafından yapılan bir araştırmada da, araştırmaya katılan tüm öğrencilerin mezun oldukları liseler açısından birbirlerine benzer özelliklere sahip

olduğu ve öğrencilerin eğitim gördükleri liseler arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Boyutların aile gelir düzeyi değişkenine göre analiz sonuçları incelendiğinde, aile gelir düzeyleri açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Bireylerin aile gelir düzeyleri birbirine yakın olduğu için, bu noktada boyutlara katılım aynı düzeyde gerçekleşmiştir. Bu durum, öğrencilerin benzer ekonomik düzeylere sahip olduklarının bir göstergesi olarak yorumlanabilir. Aile gelir düzeyi, bireylerin yüksek harcama gerektirebilecek boş zaman faaliyetlerinin çeşidini ve katılımını sınırlandırabilecek nedenlerin başında geldiği için önemli bir unsurdur (Demir ve Demir, 2006: 40). Ardahan ve Lapa (2010) tarafından yapılan çalışmada da katılımcıların gelir düzeyleri arttıkça bu tür faaliyetlerdeki tatmin düzeylerin de arttığı görülmüştür. Yine Süzer (2000) ile Terzioğlu ve Yazıcı'nın (2003) araştırmalarında, öğrencilerin gelir düzeyleri ile boş zamanları arasında bir doğru orantı göze çarpmaktadır.

Sonuç olarak, “bilme-başarma”, “uyaran yaşama” ve “özdeşim/içe atma” faktörlerinin öğrencileri boş zaman aktivitelerine motive etmede ilk sırayı aldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin mezun oldukları liseler ve aile gelir düzeyleri ile ilgili olarak anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Katılımcıları boş zaman faaliyetlerini yapmaya motive eden unsurlar arasında ise, bir şeyleri başarma ve üstesinden gelme duygusu ve kendini aşma hissi, özgürlük ve rahatlama hissi, kişisel gelişim ve beceri kazanma isteği gibi unsurlar ön plana çıkmaktadır.

Bu sonuçlara dayalı olarak şunlar önerilebilir:

- Öğrencilerin motivasyonlarının artırılması için üniversiteler, diğer kamu kurumlarıyla ve işletmelerle işbirliğine giderek, öğrencilerin boş zamana katılımın kolaylaştırılması ve boş zaman eğitimi konularında destek verebilirler,
- Üniversiteler, öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirebilecekleri tesislerin ve kulüplerin sayısını artırabilir,
- Öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarıyla elde edecekleri başarılar vurgulanabilir ve öğrencilerin başarı ve rekabet duygusunu arttırmak amacıyla iyi uygulama örnekleri ilan edilebilir,
- Öğretim elemanlarının da boş zaman değerlendirme faaliyetlerine önem vermesi desteklenerek, öğrencilere örnek olması sağlanabilir.

Çalışmada ortaya koyulan sonuç ve öneriler, araştırmaman yapıldığı Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki meslek yüksekokullarının turizm ile ilgili bölümlerinde okuyan öğrencilerle sınırlıdır. Sonraki çalışmalarda çalışma grubu sayıları artırılıp, çalışma alanı genişletilebilir.

Kaynakça

AGATE, Joel R.; ZABRISKIE, Ramon B.; AGATE, Sarah Taylor; POFF, Raymond (2009), "Family Leisure Satisfaction and Satisfaction with Family Life", *Journal of Leisure Research*, Cilt: 41, Sayı: 2, ss. 205-223.

ARDAHAN, Faik ve LAPA, Tennur Y. (2010), "Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Tatmin Düzeylerinin Cinsiyete ve Gelire Göre İncelenmesi", *Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt: 21, S. 4, ss. 129-136.

BEARD, Jacob G. ve RAGHEB, Mounir G. (1983), "Measuring Leisure Motivation", *Journal of Leisure Research*, Cilt: 15, Sayı: 3, ss. 219-228.

BEGGS, Brent A. ve ELKINS, Daniel J. (2010), "The Influence of Leisure Motivation on Leisure Satisfaction", *The Cyber Journal of Applied Leisure and Recreation Research*, <http://larnet.org/2010-02.html>, Erişim Tarihi: 16.02.2012.

BEGGS, Brent; KLEPARSKI, Tracy; ELKINS, Daniel; HURD, Amy (2014), "Leisure Motivation of Older Adults in Relation to Other Adult Life Stages", *Activities, Adaptation & Aging*, Cilt: 38, Sayı: 3, ss. 175-187.

BELAND, Robert (2008), "The Use of Leisure Time", OAKLAND, Thomas ve HARRISON, Patti L. (Ed.), *Adaptive Behavior Assessment System-II: Clinical Use and Interpretation*, Elsevier, Academic Press, USA, ss. 159-178.

BERGIN, David A. (1992), "Leisure Activity, Motivation, and Academic Achievement in High School Students", *Journal of Leisure Research*, Cilt: 24, Sayı: 3, ss. 225-239.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener (2010), *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara.

CHEN, Meiai ve PANG, Xuequan (2012), "Leisure Motivation: An Integrative Review", *Social Behavior and Personality*, Cilt: 40, Sayı: 7, ss. 1075-1082.

CHEN, Ying-Chieh; LI, Ren-Hau; CHEN, Sheng-Hwang (2013), "Relationships Among Adolescents' Leisure Motivation, Leisure Involvement, and Leisure Satisfaction: A Structural Equation Model", *Social Indicators Research*, Cilt: 110, Sayı: 3, ss.1187-1199.

ÇINAR, Vedat (2004), "Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğrencilerinin Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımlarının Değerlendirilmesi", *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 3, ss. 18-24.

DECI, Edward L. ve RYAN, Richard M. (1985), *Intrinsic Motivation and Self-determination in Human Behavior*, Plenum Press, New York.

DEMİR, Cengiz ve DEMİR, Nesrin (2006), "Bireylerin Boş Zaman Faaliyetlerine Katılmalarını Etkileyen Faktörler ile Cinsiyet Arasındaki İlişki: Lisans Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama", *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 1, ss. 36-48.

DILLARD, John E. ve BATES, Donald L. (2011), "Leisure Motivation Revisited: Why People Recreate", *Managing Leisure*, Sayı: 16, ss. 253-268.

ERSOY, Seher ve GÜLDEMİR, Osman (2008), *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Faaliyetlerinin Sosyoekonomik Boyutu Üzerine Bir İnceleme*, 17. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 1-3 Eylül, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sakarya.

GÖKÇE, Hüseyin (2008), Serbest Zaman Doyumunun Yaşam Doyumu ve Sosyo-demografik Değişkenlerle İlişkisinin İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Denizli.

HACIOĞLU, Necdet; GÖKDENİZ, Ayhan; DİNÇ, Yakup (2009), Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi, Detay Yayıncılık, Ankara.

HAWORTH, John T. ve VEAL, A. J. (2004), Work and Leisure, Routledge, Sussex.

HILLS, Peter; ARGYLE, Michael; REEVES, Rachel (2000), "Individual Differences in Leisure Satisfaction: An Investigation of Four Theories of Leisure Motivation", Personality and Individual Differences, Sayı: 28, ss. 763-779.

KARAKÜÇÜK, Suat (1999), Rekreasyon Boş Zaman Değerlendirme, Gazi Kitapevi, Ankara.

KARLI, Ünal; POLAT, Ercan; YILMAZ, Baki; KOÇAK, Settar (2008), "Serbest Zaman Tatmin Ölçeği'nin (SZTÖ-Uzun Versiyon) Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması", Spor Bilimleri Dergisi, Cilt: 19, Sayı: 2, ss. 80-91.

KIR, İbrahim (2007), "Yüksek Öğretim Gençliğinin Boş Zaman Etkinlikleri KSÜ Örneği", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2, ss. 307-328.

MUTLU, İlknur (2008), Egzersiz Yapan Kişilerin Boş Zamanlarına Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma (Kayseri İli Örneği), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

PELLETIER, Luc G.; VALLERAND, Robert J.; BRIERE, Nathalie M.; BLAIS, Marc R. (1989), Construction et validation de l'Échelle de motivation vis-à-vis les Loisirs (EML), Communication présentée au congrès annuel de la SQRP, 28 Octobre, Ottawa, ON.

RYAN, Chris ve GLENDON, Ian (1998), "Application of Leisure Motivation Scale to Tourism", Annals of Tourism Research, Cilt: 25, Sayı: 1, ss. 169-184.

SABBAĞ, Çiğdem ve AKSOY, Elif (2011), "Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Cilt: 3, Sayı: 4, ss. 10-23.

ŞAD, S. Nihat ve GÜRBÜZTÜRK, Oğuz (2009), "İngilizce Hazırlık Öğrencilerinin Özbelleyleyicilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (İnönü Üniversitesi Örneği)", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Cilt: 15, Sayı: 59, ss. 421-450.

TEKİN, Muzaffer (2007), "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Serbest Zamanlarını Değerlendirme Anlayış ve Alışkanlıkları", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 13, ss. 111-120.

TERZİOĞLU, Ahmet ve YAZICI, Mehmet (2003), "Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Anlayış ve Alışkanlıkları (Atatürk Üniversitesi Örneği)", Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, ss. 1-31.

TEZCAN, Mahmut (1994), Boş Zamanların Değerlendirilmesi Sosyolojisi, Atilla Kitabevi, Ankara.

VALLERAND, Robert J.; PELLETIER, Luc G.; BLAIS, Marc R.; BRIERE, Nathalie M.; SENEAL, Caroline; VALLIERES, Evelyne F. (1992), "The Academic Motivation Scale: A Measure of Intrinsic, Extrinsic, and Amotivation in Education", Educational and Psychological Measurement, Cilt: 52, Sayı: 4, ss. 1003-1017.

YAĞMUR, Rıfat (2006), Afyon Kocatepe Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencileri İle Farklı Bölümlerdeki Öğrencilerin Serbest Zaman Aktivitelerinin Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.

YAN, Wu (2013), “Correlations of Consumers, Leisure Motivation and Leisure Value with Leisure Benefits —A Case Study on Taiwan International Orchid Show”, International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences, Cilt: 3, Sayı: 3, ss. 267-276.

WTO (2004), Boş Zamanda Yaşanan Değişimler: Turizme Etkisi (çev. Ahmet Bahadır Ahıska), Güçlü Eğitim, İstanbul.